

זנות בתל אביב, ביישוב היהודי תחת השלטון המנדטורי - פרופ' דבי ברנשטיין

זנות היא אחד התוצרים של מצוקה ורעב. תוצר של מצב שבו נשים נמצאות לבדן, ללא יכולת להתבסס על פרנסת גבר במשפחתן או על הכנסתן הן מעבודתן בשוק העבודה. מצבים כאלה שכיחים, יחסית, במצבים של הגירה ובמצבי מלחמה.

כתיבת ההיסטוריה של הישוב היהודי בארץ ישראל (מסוף המאה התשע עשרה ועד הקמת מדינה ריבונית ב - 1948) התמקדה, בדרך כלל, במרכז הפוליטי והחברתי ללא דיון במצבי מצוקה ובשוליים החברתיים שנוצרו במצבים אלה. הסיפור ההיסטורי כמעט ולא התייחס לתחום הפרט, ליחסים אישיים, ובודאי שלא לקשרים אינטימיים שבניגוד למקובל ולמותר ולא ליחסי מין ממסוחרים, קרי לזנות.

בימי מלחמת העולם הראשונה, במצבי רעב קשים, ידוע כי קיימת הייתה זנות בירושלים, אך גם ביפו, בחיפה, ברמלה ועוד. עוד לפני המלחמה ידוע כי היו בתי בושת ביפו בבעלות ערבים ובחלקם גם בבעלות יהודית. בתחילת שנות העשרים, עם התבססות השלטון הבריטי החדש, אנו נתקלים בתלונות על המשך קיומם של בתי בושת בדרך יפו- תל אביב, בתי בושת שהיו קיימים עוד שנים קודם לכן ואשר, לצערם של המתלוננים, לא נסגרו על ידי השלטון החדש. באותן שנים, שנות העשרים, אנחנו שומעים על קיומם של בתי בושת בעיקר בשולי העיר החדשה, קרוב לאזורי המפגש עם שכונות יפו - בכרם התימנים, מנשיה, נווה שלום ודרך יפו- תל אביב. תופעת הזנות נעשית בולטת ונרחבת יותר לקראת סוף שנות השלושים עם ריבוי כוחות צבא ומשטרה בארץ ישראל (בעקבות המרד הערבי) ועוד יותר בשנות הארבעים, במלחמת העולם השנייה. בשנים אלה, עת תל אביב הייתה לעיר נופש מרכזית במזרח התיכון לכוחות הברית באזור, התקיימה הזנות לא רק בשולי העיר, כמקודם, אלא באזורים מרכזיים וגלויים בהרבה - לאורך הטיילת, על שפת הים וברחובות הסמוכים.

ריבוי זה של הזנות, ובעיקר בולטות התופעה, הביאו ב - 1942 להקמת הועדה להגנה על כבוד בת ישראל, תחת חסות מועצת הרבנות העירונית. ועדה זו פנתה לציבור בתל אביב להתלונן על כל מעשה פריצות, על כל התנהגות שאינה עונה על צווי המוסר. תלונות רבות הגיעו, אשר חלקם, אך רק חלקם, עסק בזנות, והועדה חקרה ודיווחה. דיווחים אלה הם מקור חשוב לחקר התופעה. ההתבססות על תלונות הציבור ועל בדיקת חוקריה של הועדה להגנה על כבוד בת ישראל, מעלה שאלות

מתודולוגיות רבות, אשר לא כאן המקום לעמוד עליהם. אציין רק כי במכלול הדיווחים והבדיקות איננו שומעים את קולן של הנשים ואת סיפורן. בין אם התלונות היו נכונות ובין אם לא, כפי שקרה בכמה וכמה מקרים, איננו יודעים דבר על שיקוליהן, מניעיהן, תנאי חייהן של הנשים האמורות. בדיווחי הועדה אין סיפור קורבני ולא דיווח של חמלה. האישה קיימת, אך ורק כאובייקט לתלונה.

בעזרת תלונות אלה, ובעזרת דיווחים שונים בעיתונות, אמפה את מקומות הפעילות העיקריים. כפי שצוין לעיל, הזנות עברה משולי העיר לאזורי המרכז במשך שנות השלושים, ועוד יותר, בשנות הארבעים, שנות המלחמה. העיסוק בזנות התקיים במקומות שונים: בתי בושת, דירות מגורים, בתי קפה ורחובות וגנים ציבוריים.

בתי בושת נפתחו ונסגרו לסירוגין. ניהול בית בושת היה בניגוד לחוק שנחקק על ידי הממשלה המנדטורית (ממשלת פלשתינה) ועם זאת, מדווח על קיומם של אלה, על קשיי הוכחה משפטית ועל עונשים קלים במקרה של חיוב בדין. חלקם של בתי הבושת שימשו כמקומות בילוי, באר ומקום ריקוד שלצדם חדרים בהם ניתן לבלות שעות או לילות. אחרים פעלו במתכונת של בית מלון אשר העמיד חדר לרשות האישה שעסקה בזנות ולקוחותיה.

נשים רבות שעסקו בזנות, כך התלוננו שכניהם, עשו זאת מתוך דירותיהן או חדריהן השכורים. יש לזכור כי רבים מתושבי העיר גרו בשכירות, ורווחה אף התופעה של שכירות מישנה. חלקן של הנשים שעסקו בזנות לא היו מאורגנות בבית בושת ופעלו מתוך חדריהן, לעתים לבדן ולעתים תוך השתתפות של מספר נשים. הלקוחות הגיעו לנשים אלה, במרבית המקרים, דרך מתווכים אשר סיפקו את המידע הדרוש.

בתי קפה צצו בתל אביב בשנים אלה, כדי לענות תחילה על צרכי המהגרים היהודים ממזרח אירופה ועוד יותר ממרכזה, ולאחר מכן, להיענות לצורכי החיילים הרבים שבאו לבלות את חופשותיהם. בתי הקפה שימשו, בין היתר, כמקומות מיפגש. מיפגש בין גברים שחיפשו יחסי מין בתמורה כספית ונשים אשר היו נכונות לכך וחיכו ללקוחות. היתה גם טענה כי המלצריות, בחלקן, שימשו אף הן כנותנות יחסי מין בתמורה, אם בשעות העבודה באותם בתי קפה מסויימים אשר איפשרו ואף עודדו זאת, ואם לאחר שעות העבודה.

הרחוב, שפת הים, המקלטים, הגנים הציבוריים וחצרות הבתים שימשו אף הם לזנות. לעתים שימשו מקומות אלה כמקומות מיפגש מהם נעו הנשים ולקוחותיהם לדירות או חדרים בבתי מלון, ולעתים התקיימו יחסי המין במרחבים ציבוריים אלה.

אפנה כעת בקצרה לתאר את הגורמים המעורבים בזנות באותן שנים. לגבי הנשים אשר עסקו בזנות, ניתן להבחין בין נשים לבין נערות צעירות, בין נשים בשנות העשרים והשלושים לחייהן לבין נערות בשנות העשרה. בקרב הנשים נמצא בעיקר, ככל שניתן להעריך, נשים שמוצאן מאירופה ואשר הגיעו כעולות/מהגרות. אין בידנו נתונים שיטתיים. חלקן היו נשים בודדות ואילו לגבי אחרות, מצויין כי היו גרושות ואמהות לילדים. בין הנערות הצעירות, ניתן היה למצוא הן צעירות ממשפחות יוצאות אירופה והן צעירות ממשפחות מזרחיות, תימניות, ספרדיות ואחרות. מהתיאורים שבידנו ניתן להציע שלושה מניעים עיקריים –

- זנות לצרכי קיום, אם של נשים צעירות בודדות ללא מקור הכנסה אחר, ואם אמהות לילדים ללא מפרנס מסייע.
- בריחה מתנאי מצוקה, ניצול ופיקוח חברתי חמור. כאן נמצא בעיקר את הנערות הצעירות, לעתים בנות שתיים עשר ושלוש עשרה, מעוטות או חסרות השכלה בחלק ניכר מהמקרים, אשר ברחו שוב ושוב הן מבתיהן והן מהתעסוקות אשר הציעו להן עובדות הרווחה, בעיקר במשק בית. צעירות אלה הגיעו שוב ושוב ליפו, לעתים לבתי קפה ולעתים לבתי בושת, ואחרות מצאו חיילים ושוטרים אשר תמכו בהן, ולו לזמן מוגבל, בבתי המלון שלאורך הטיילת.
- נשים מגילאים שונים, אשר הונעו, ככל הנראה, לא ממצוקת קיום אלא מהרצון ליהנות מהשגשוג והרווחה, מהבילויים והריקודים. התחברותן עם החיילים והקצינים שימשה בעיקר לבילוי והנאה, למתנות וחברה, גם אם היה בה יסוד של מין תמורת תשלום.

לצד הנשים והנערות היו גם מתווכים. מתווכים אלה שימשו בעיקר לקישור בין לקוחות לנשים. לעתים שימשו גם לגיוס נשים, ובעיקר נערות, לעיסוק בזנות. בין המתווכים בלטו נהגי מוניות, אשר לעתים העמידו את מכוניתם, תמורת תשלום, לשימוש הנשים שעסקו בזנות ולקוחותיהם, ולעתים הסיעו לקוחות לנשים אשר שילמו להן בתמורה לכך.

הלקוחות אשר בלטו בדברי המתלוננים היו לקוחות זרים, חיילים ושוטרים אנגלים ובשנות המלחמה חיילים מכל בנות הברית – יוונים ופולנים, אמריקאים, אוסטרלים ודרום אפריקאים. לצד אנשי הצבא למיניהם, הופיעו גם גברים ערבים כלקוחות שכיחים וקבועים. מעניין לציין כי גברים יהודים כמעט ולא מוזכרים, אם כי אין להניח כי אלה נמנעו משירותיהן של נשים אשר עסקו בזנות.

ולסיכום אחזור ואדגיש שוב, כי בכל המסמכים שלרשותנו, בדברי המתלוננים, השכנים ברובם, בדברי העתונאים, בדברי הרבנות ו'הועדה להגנה על כבוד בת ישראל', איננו שומעים את קולן של הנשים עצמן. אין באפשרותנו לדעת מה היו תנאי חייהן, מה היו תנאי עיסוקן בזנות, האם היה זה שלב מעבר בחייהן לפני השתלבות בחיים הנורמטיביים או שמא דרך ללא מוצא.